

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 317/2024-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditsa a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej advokátom Mgr. Matejom Krajčim, PhD., Záhradnícka 51, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16C/103/2014 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16C/103/2014 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Bratislava IV **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16C/103/2014 konal bez zbytočných prietáhov.
- Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie v sume **3 000 eur**, ktoré jej **j e** Mestský súd Bratislava IV **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Mestský súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

- Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 317/2024-16 z 25. júna 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky vo veci namietaného porušenia základných práv na súdnu ochranu

podľa čl. 46 ods. 1 a prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom mestského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. B3-16C/103/2014. Súčasne navrhuje, aby jej ústavný súd priznal finančné zadosťučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a predloženého súdneho spisu vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou z 30. septembra 2013 proti žalovanému domáha zaplatenia sumy 751,54 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody na zdraví. Pôvodne vo veci konajúci Okresný súd Bratislava III vydal vo veci 18. decembra 2013 platobný rozkaz, proti ktorému podal žalovaný odpor.

3. Po dvoch pojednávaniach uskutočnených 16. februára 2016 a 22. septembra 2016 pristúpil okresný súd k nariadeniu znaleckého dokazovania a uznesením z 31. júla 2018 sťažovateľku zaviazal povinnosťou zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania 500 eur pod hrozbou nevykonania znaleckého dokazovania v prípade nezloženia preddavku sťažovateľkou. O sťažovateľkou podanej sťažnosti proti predmetnému uzneseniu a žiadosti o priznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov v konaní v celom rozsahu (doručených okresnému súdu 4. septembra 2018) rozhodol okresný súd uznesením z 5. februára 2021. Sťažnosti sťažovateľky okresný súd vyhovel, predmetné uznesenie zrušil a sťažovateľke priznal oslobodenie od platenia súdnych poplatkov v celom rozsahu. Následne uznesením z 3. novembra 2021 nariadil znalecké dokazovanie a ustanovil súdneho znalca na vypracovanie znaleckého posudku. Znalecký posudok bol okresnému súdu doručený 23. septembra 2022.

4. Vo veci sťažovateľky dosiaľ nebolo rozhodnuté (ani neprávoplatne).

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti namieta, že sa viac ako 11 rokov nemôže domôcť svojich práv súdnou cestou, pričom je zdravotne ťažko postihnutou osobou, ktorá bola obeťou fyzického útoku, v súvislosti s ktorým došlo k poškodeniu jej zdravia. O pomerne jednoduchšej právnej veci dosiaľ nebolo rozhodnuté.

III.

Vyjadrenie mestského súdu

6. Podpredseda mestského súdu vo svojom podaní z 13. augusta 2024 odkázal na vyjadrenie zákonnej sudkyne, s ktorým sa v plnom rozsahu stotožnil. Vo veci konajúca zákonná sudkyňa uviedla, že od pridelenia vecí súd riadne koná v lehotách primeraných s ohľadom na dlhodobu preťažené oddelenie, ktoré vec vybavuje (neprimerané množstvo pridelených spisov, neustále prerozdelenie spisov z iných oddelení), ako aj na nevyhovujúce personálne podmienky na riadny výkon súdnictva (opakované zmeny asistentky, súdnej tajomníčky, vyššieho súdneho úradníka). Následne podrobne chronologicky zhrnula doterajší priebeh napadnutého konania. Okrem spomenutých personálnych zmien na dĺžku napadnutého konania malo vplyv aj obdobie pandémie

a zmien súvisiacich s usporiadaním a príslušnosťou všeobecných súdov. Na rýchlosť prejednávania veci mal vplyv aj prístup sporových strán – uhradenie súdneho poplatku sťažovateľkou (žalobkyňou) až na základe výzvy súdu, žiadosť o oslobodenie od súdneho poplatku až po rozhodnutí o uložení povinnosti na úhradu preddavkov navrhnutého dokazovania a opakované žiadosti zástupcov strán sporu o odročenie termínu pojednávania z dôvodu, že strany, využijúc svoje právo, trvali na osobe zvolených právnych zástupcov a odmietli možnosť substitučného zastúpenia na spolu šiestich pojednávaniach, ktoré boli z toho dôvodu odročené. Po predložení spisu sudcovi bolo v primeranej lehote (v priebehu niekoľkých dní, resp. obratom) nariadené pojednávanie a súd vo veci postupoval koncentrovane v záujme rýchleho prejednávania veci s ohľadom na postoje a aktivitu strán sporu, predložené návrhy na vykonanie dokazovania a aj na uvedenú objektívnu situáciu (režimové opatrenia v súvislosti s prevenciou šírenia COVID-19) a organizačné zmeny súvisiace s novým usporiadaním všeobecných súdov, tzv. novú súdnu mapu (sťahovanie, prerozdeľovanie spisov, zmeny administratívy a súdnych úradníkov).

7. V závere poukázala na to, že vo veci je nariadený termín pojednávania na 7. november 2024, pričom predchádzajúce dve pojednávania určené na 8. august 2024 a 4. jún 2024 boli odročené z dôvodu súdom akceptovanej žiadosti právneho zástupcu sťažovateľky (žalobkyne) a vzhľadom na procesnú situáciu a predloženie písomných záverečných rečí strán sporu je predpoklad ukončenia dokazovania a vyhlásenia rozsudku.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd v zmysle § 58 ods. 3 prvej vety zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že na základe podaní účastníkov a spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ktoré je garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 132/03, I. ÚS 65/04).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 118/2019). Ústavný súd v tejto súvislosti opakovane zdôraznil, že čl. 48 ods. 2 ústavy v relevantnej časti ustanovuje imperatív, ktorý platí pre všetky súdne konania a ktorý vyjadruje predovšetkým záujem, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej

neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu, pretože jeho predĺžovanie sa môže v konečnom dôsledku prejaviť ako odmietnutie výkonu spravodlivosti (PL. ÚS 25/01).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III.ÚS 111/02, IV.ÚS74/02, III.ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

12. Ústavný súd si na účely rozhodnutia o ústavnej s'ťažnosti vyžiadal súdny spis, s ktorého obsahom sa podrobne oboznámil.

13. Pri posudzovaní prvého kritéria, a to zložitosti veci, predmetom napadnutého konania je náhrada škody na zdraví s príslušenstvom. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí do štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a nejde o privilegovaný typ konania. Uvedené nenamieta ani s'ťažovateľka a ani mestský súd. V napadnutom konaní bolo vykonané znalecké dokazovanie, čo v určitej miere malo dopad na priebeh a dĺžku napadnutého konania.

14. Druhým kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bolo správanie s'ťažovateľky ako strany napadnutého konania. Vychádzajúc z vyjadrenia zákonnej sudkyne a predloženého súdneho spisu, nie je možné opomenúť opakované žiadosti zo strany s'ťažovateľky o odročenie pojednávania v ostatnom období (pojednávanie určené na 4. jún 2024 a 8. august 2024), teda po tom, ako boli mestskému súdu doručené záverečné reči, a ako aj zákonná sudkyňa uvádza, vec je v štádiu ukončenia dokazovania a vyhlásenia rozsudku. Uvedený postup s'ťažovateľky sa aj vzhľadom na moment podania ústavnej s'ťažnosti (apríl 2024) javí špekulatívny.

15. Tretím hodnotiacim kritériom je postup mestského súdu (pôvodne okresného súdu) v napadnutom konaní, ktoré začalo v septembri 2013. Vo veci bol v decembri 2013 vydaný platobný rozkaz, proti ktorému podal žalovaný v januári 2014 odpor, v dôsledku čoho bola vec s'ťažovateľky preradená do oddelenia „C“, avšak až v októbri 2014 (teda po viac ako 8 mesiacoch). Následne sa prvé pojednávanie uskutočnilo až 16. februára 2016 (po roku a 4 mesiacoch). Druhé pojednávanie sa uskutočnilo 22. septembra 2016 a bolo odročené na neurčito na účely znaleckého dokazovania. Mestský súd bol následne nečinný až do júla 2018, keď uznesením uložil s'ťažovateľke povinnosť zložiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania. Proti tomuto rozhodnutiu podala s'ťažovateľka v septembri 2018 s'ťažnosť spolu so žiadosťou o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, pričom svoje majetkové pomery zdokladovala súdu v decembri 2018. O jej s'ťažnosti rozhodol mestský súd po viac ako 2 rokoch vo februári 2021. Následne mestský súd v novembri 2021 (teda po 9 mesiacoch) nariadil znalecké dokazovanie. Od doručenia znaleckého posudku mestskému súdu v septembri 2022 možno jeho postup v napadnutom konaní hodnotiť ako plynulý.

16. Obranu vo veci konajúcej zákonnej sudkyne spočívajúcu v poukázaní na nadmernú zaťaženosť mestského súdu (pôvodne okresného súdu) nemožno akceptovať vzhľadom na konštantnú judikatúru ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04, II. ÚS 311/06), podľa ktorej nadmerné množstvo

vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní. Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov nie je pomenovanie príčin prieťahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k účastníkom konania, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu (III. ÚS 189/2023). Rovnako účelom ústavnej sťažnosti nie je dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny alebo subjektívny charakter, a preto akékoľvek problémy týkajúce sa súdnej reformy (tzv. súdnej mapy) nemôžu byť na ťarchu účastníka konania (III. ÚS 471/2023), a to napriek subjektívnemu porozumeniu predmetným okolnostiam a ich citlivému vnímaniu ústavným súdom.

17. Možno uzavrieť, že celková dĺžka trvania súdneho sporu na súde prvej inštancie (aj pri zohľadnení protipandemických opatrení v období rokov 2020 až 2022 a súdnej reformy) vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote a zdĺhavým postupom mestského súdu (pôvodne okresného súdu) postihnutým obdobiami nečinnosti (definovanými v bode 15 tohto odôvodnenia) došlo v napadnutom konaní k prieťahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

18. Ústavný súd už niekoľkokrát judikoval, že ani právne či skutkovo sebanáročnejší prípad nesmie trvať v právnom štáte dlhú dobu. Časový horizont, kedy sa strane konania dostáva konečného rozhodnutia vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradla celkovej spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Čím je tento časový horizont dlhší, tým viac sa rozostavajú kontúry spravodlivosti v očiach dotknutých strán v konaní, ako aj vo všeobecnom vnímaní verejnosti a verejnej mienky. Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou na fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu (m. m. I. ÚS 688/2014).

19. K sťažovateľkou namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť predovšetkým v dôsledku celkovej dĺžky napadnutého konania, ústavný súd poznamenáva, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu z týchto dôvodov však napriek tomu môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prieťahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmet konania, teda to, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*). Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že vykonanie spravodlivosti s neprimeraným

(extrémnym) oneskorením vo svojej podstate ohrozuje základné právo na súdnu ochranu, a tým aj dôveryhodnosť justície (m. m. IV. ÚS 184/2010, IV. ÚS 13/2018).

20. V napadnutom konaní nepovažuje ústavný súd tieto podmienky porušenia základného práva na súdnu ochranu za naplnené. Celková dĺžka napadnutého konania nesvedčí o tom, že by sťažovateľke bolo odňaté právo na súdnu ochranu. Osobitnú pozornosť z pohľadu predmetu konania si napadnuté konanie nevyžaduje a nápravu dosiahnuteľnú rozhodnutím ústavného súdu možno aktuálne zjednať aj bez vyslovenia porušenia práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd preto v tejto časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

21. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

22. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd v napadnutom súdnom konaní zistil porušenie označených základných práv sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru mestským súdom, pričom konanie stále nie je právoplatne skončené, prikázal mestskému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 15/02, III. ÚS 10/02, III. ÚS 17/02, I. ÚS 257/08, III. ÚS 45/2012, IV. ÚS 132/2012, I. ÚS 70/2012). Tak to je aj v prípade sťažovateľky, ktorá žiada finančné zadosťučinenie 5 000 eur.

25. Ústavný súd posudzoval dĺžku napadnutého konania, predmet sporu, správanie sťažovateľky a význam sporu pre sťažovateľku. V rozhodovacej činnosti ústavného súdu prevláda názor, že deklarovanie porušenia základných práv, príkaz konať a náhrada trov konania implicitne zahrňujú aj satisfakčný prvok.

26. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť mestského súdu v napadnutom konaní (bod 15 tohto odôvodnenia) doplnil ústavný súd ochranu aj o finančné zadosťučinenie, limitujúc jeho výšku na 3 000 eur (bod 3 výroku nálezu; návrhu na priznanie vyššej sumy nevyhovel výrokom 5 nálezu), zohľadniac aj okolnosť, že vec sťažovateľky je v štádiu pred vyhlásením rozsudku mestským súdom (bod 7 tohto odôvodnenia).

VI. Trovy konania

27. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia.

28. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Úhradu trov konania priznal ústavný súd sťažovateľke v rozsahu za dva úkony právnej služby, a to prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti. Tarifná odmena za jeden úkon právnej služby v roku 2024 predstavuje sumu 343,25 eur a režijný paušál v roku 2024 sumu 13,73 eur. Ústavný súd teda sťažovateľke priznal náhradu za dva úkony právnej služby zvýšenú o 20 % daň z pridanej hodnoty, celkovo teda vo výške 856,75 eur (bod 4 výroku nálezu).

29. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

30. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. augusta 2024

Libor Duľa
predseda senátu